

Тема 21.

Основні поняття і терміни теми.

Терміни треба розуміти, а не зубрити напам'ять. Більшість понять пояснюються в конспекті та відеолекції. Терміни, які позначені **червоним**, у першу чергу вимагає знати програма ЗНО. Інші – для ознайомлення. Їх варто розуміти для найвищого балу на ЗНО.

Автономізація	<p>у часи революції 1917 р. політична боротьба народів колишньої Російської імперії за отримання автономії у межах нової демократичної Російської федерації. Зокрема, УЦР була на позиціях автономії України у складі демократичної Росії</p> <p>план перетворення незалежних радянських республік, які утворились у 1918-1920 рр. внаслідок громадянської війни на теренах колишньої Російської імперії, в автономні складові Російської Федерації</p>
Автономія	<p>самоуправління певної території держави, що наділена самостійністю у вирішенні питань місцевого значення у межах, установлених центральною владою</p>
Більшовизм	<p>політичний рух, представники Російської соціал-демократичної робітничої партії (більшовиків) РСДРП(б), які закликали до революційного перевороту й швидкого будівництва в Росії соціалізму (справедливого суспільства рівних, без приватної власності). Будівництво соціалізму більшовиками супроводжувалося масовим насильством та терором</p>

Буржуазія	клас власників засобів виробництва; частина суспільства, зайнята підприємницькою діяльністю
Вільне козацтво	національні добровільні військово-міліційні формування часів національно-визвольних змагань 1917—1921 років, що діяли в Україні та на Кубані. Виникли у процесі розвалу російської армії з лютого по травень 1917 року з метою захисту сіл, а згодом і Української Держави, в умовах зростання громадського безладу й бандитизму
Генеральний секретаріат	вищий виконавчий орган державної влади в Україні (уряд) з 28 червня 1917 р. до 22 січня 1918 р. Складався з 8 секретарств (міністерств). До складу входили В.Винниченко (голова), П.Христюк, С.Петлюра, С.Єфремов, Б.Мартос, Х.Барановський, В.Садовський, М.Стасюк, І.Стешенко. Члени Генерального секретаріату були представниками УСДРП, УПСР, УПСФ
Двовладдя	переплетіння двох гілок влади в Росії після Лютневої революції 1917 р.: Тимчасового уряду і рад робітничих, солдатських і селянських депутатів
Заколот генерала Корнілова	спроба російського царського генерала Л.Корнілова 7-12 вересня (25-30 серпня) 1917 р. скинути владу Тимчасового уряду в Росії й встановити військову диктатуру. Заколот зазнав поразки. УЦР негативно поставилася до заколоту Корнілова. Заколот активізував

	діяльність радикальних революційних сил, зокрема, більшовиків
Курултай	національне зібрання, вищий представницький повноважний орган кримськотатарського народу.
«Маніфест українського народу з ультимативними вимогами до Української Ради»	документ 17 (4) грудня 1917 р., згідно з яким лідери російських більшовиків В.Ленін та Л.Троцький, погрожуючи війною, ставили ультимативні вимоги Українській Центральній Раді визнати владу більшовиків в Україні
Народний секретаріат	перший радянський уряд в Україні на чолі з Артемом, сформований у грудні 1917 р. у Харкові
Пролетаріат	клас найманих робітників, які не мають у приватній власності засоби виробництва
Ради робітничих, солдатських та селянських депутатів	політичні виборні організації робітників, солдатів і селян Росії, які формуються у результаті Лютневої революції 1917 р.
Радянська влада	влада більшовиків. Органами влади у більшовиків були ради, тому і пішла назва – радянська влада

Революція	стрімкі радикальні зміни політичного, економічного та соціального життя суспільства здебільшого насильницьким методом народного повстання
Самостійники (Полуботківці)	солдати українського полку ім. П.Полуботка, які 4-5 липня 1917 р. у Києві підняли збройне повстання проти II Універсалу УЦР, у якому йшла мова про відмову від уже проголошеної автономії України. Самостійники вимагали від УЦР негайно проголосити самостійність України. Повстання було придушене
Тимчасовий уряд	найвищий тимчасовий орган державної влади в Росії, сформований після зречення від влади у березні 1917 р. імператора Миколи II. Тимчасовим називається тому, що мав діяти до скликання Установчих зборів. Був повалений у результаті більшовицького повстання 7 листопада (25 жовтня) 1917 р.
«Тимчасова інструкція для Генерального секретаріату Тимчасового уряду України»	документ серпня 1917р., згідно з яким Генеральний Секретаріат перетворювався на залежний виконавчий орган Тимчасового уряду Росії
Українізація армії	після Лютневої революції 1917 р. процес утворення у межах російської армії українських військових комітетів (виборних армійських органів національного типу). Українізовані військові частини підтримували ідею автономії та незалежної України

Українська Центральна Рада (УЦР)	<p>український представницький орган влади (парламент), створений 17(4) березня 1917 р. представниками українських політичних партій. Головою УЦР було обрано М.Грушевського. УЦР була на позиціях автономії України у складі демократичної Росії</p>
Український національний конгрес	<p>зібрання у Києві 19-21 (6-8) квітня 1917 р. представників від усіх українських громад Росії з метою підтримки УЦР щодо здобуття автономії України у складі Росії</p>
Універсали Української Центральної Ради	<p>державно-політичні акти, які видавала УЦР, звертаючись до народу України. Усього було 4 універсали, авторство яких приписують В.Винниченку.</p> <p>I Універсал 23 (10) червня 1917р.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проголошення автономії України; - УЦР визнавалася вищим державним органом влади до скликання Всенародних українських зборів; - заклик населення створювати на місцях підпорядковані УЦР органи влади; - створення української державної скарбниці <p>II Універсал 16(3) липня 1917 р.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - відмова УЦР від проголошення автономії України до Всеросійських Установчих зборів; - прийняття рішення про розробку законопроекту автономії України; - визнання Тимчасовим урядом УЦР вищим органом влади в Україні; - затвердження складу Генерального Секретаріату Тимчасовим урядом;

	<ul style="list-style-type: none"> - формування українських військових частин під контролем російського командування; - делегування до Центральної Ради представників національних меншин <p>III Універсал 20(7) листопада 1917 р.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проголошення Української Народної Республіки (УНР); - УЦР – вищий законодавчий, а Генеральний Секретаріат – вищий виконавчий орган УНР до скликання Установчих зборів; - скасування права власності на поміщицькі, удільні, монастирські, церковні та інші землі нетрудових господарств; - земля – власність народу і має перейти до нього без викупу (до Установчих зборів землею поряdkували земельні комітети, обрані народом); - введення 8-годинного робочого дня; - скасування смертної кари; - проголошення демократичних прав і свобод; - визнання права національних меншин на автономію <p>IV Універсал 22(9) січня 1918 р.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проголошення УНР самостійною, незалежною, вільною, суверенною державою; - рівноправні відносини з усіма сусідніми державами; - влада УНР належить народу, до Установчих зборів владу здійснює УЦР та Генеральний Секретаріат (нова назва – Рада народних міністрів); - початок мирних переговорів із країнами Четверного союзу
	<p>назва української держави, яка була проголошена III Універсалом УЦР 20(7)</p>

Українська Народна Республіка (УНР)	листопада 1917 р. у складі Росії. УНР проіснувала з перервами до листопада 1920 р.
Установчі збори	виборні збори представників народу, покликані виробити або змінити конституцію держави і, таким чином, на правовій основі оформити новий державний і суспільний устрій.
Федерація	союзна держава, до складу якої входять державні утворення – суб'єкти федерації, що мають часткову самостійність.